АЗӘРБАЈЧАН ССР СӘҺИЈЈӘ НАЗИРЛИЈИ
МИНИСТЕРСТВО ЗДРАВООХРАНЕНИЯ АЗЕРБАЙДЖАНСКОЙ ССР

61(05
А 40

АЗӘРБАЈЧАН ТИББ ЖУРНАЛЫ

АЗЕРБАЙДЖАНСКИЙ МЕДИЦИНСКИЙ ЖУРНАЛ

1955
5

АРХИВ

М. Ф. Ахундов адына
Азәрбајчан Республика
ҮМУМИ КИТАБХАНАСЫ

ДЕКАБР 5 ДЕКАБРЬ

1955

Бакы—Баку

ХРОНИКА

ТРАВМАТОЛОКИЯ, ОРТОПЕДИЯ ВӘ БӘРПА ЧӘРРАҺЛЫҒЫ ИНСТИТУТЛАРЫНЫН ЭЛМИ ШУРАЛАРЫНЫН ОРТОПЕДЛӘР ВӘ ТРАВМАТОЛОГЛАРЫН ҮМУМИТТИФАГ ЭЛМИ-ТИББИ ҸӘМИЙЙӘТИЛӘ БИРЛИКДӘ КЕЧИРИЛМИШ КЕНИШ МҮШАВИРӘСИНИН (МОСКВА, 24—29 ОКТЯБР 1955-ҸИ ИЛ) ЕКУНЛАРЫ

Тибб элмләри доктору Ә. М. ӘЛИЕВ

Кениш мүшавирәдә 94 мә'рузә, о ҹүмләдән ССРИ-дә травматолокия вә ортопедиянын вәзиййәти вә VI бешилликдә инкишафы перспективләри һаггында—5 мә'рузә, травматизмин профилактикасы һаггында—8 мә'рузә, әтрафларын ойнагичи зәдәләнмәләри һаггында—13 мә'рузә, яныг вә шүа хәстәлийи һаггында—11 мә'рузә, чәнә-үз чәрраһлығы вә стоматолокия һаггында—43 мә'рузә, Бөйүк Вәтән мүһарибәси әлилләринин бәрпа мүаличәси һаггында—4 мә'рузә динләнилмишдир.

ССРИ-дә травматолокия вә ортопедиянын вәзиййәти вә VI бешилликдә буларын инкишаф етдирилмәси перспективләри һаггында пленум: ССРИ Тибб Элмләри Академиясынын мүхбир үзвү, проф. Н. Н. Присровун вә проф. В. Д. Чаклинин (Москва), проф. В. С. Балакинанын (Ленинград), досент К. М. Климовун, досент З. И. Шнейдеровун (Киев), тибб элмләри доктору Ә. М. Әлиевин (Бакы) мә'рузәләрини динләмишдир.

Проф. Н. Н. Приоров, ССРИ Сәһиййә Назирлийинин «Әһалийә травматоложи ярдымы яхшылашдырмаг һаггында» 686 №-ли әмринин еринә етирилмәсинә екун вурараг гейд этди ки, совет сәһиййәсинин әһалийә мүаличә-профилактика хидмәти кестәрмәк саһәсиндә әлдә этдийи үмуми мүвәффәгиййәтләрлә янашы олараг ССРИ-дә травматоложи вә ортопедик ярдымын инкишафы ҹәһәтиҹдән дә шүбһәсиз наилиййәтләр әлдә эдилмишдир.

Мә'рузәчи гейд этди ки, травматолокия-ортопедия мүәссисәләри шәбәкәсинин кәләҹәк инкишафы вә мөһкәмләндирилмәси үчүн республика, өлкә вә әяләт мәркәзләриндә, республика табелийиндә олан шәһәрләрдә вә ири сәнае мәркәзләриндә ваһид типли травматолокия-ортопедия мүәссисәләри (мүвафиг хәстәханаларда белә шө'бәләр) яратмаг лазымдыр, бу мүәссисәләр фәалиййәт кестәрдикләри районда методик мәркәзләр олмалыдыр.

Мә'рузәчи, VI бешилликдә травматоложи мүәссисәләр шәбәкәсинин нәзәрдә тутулан инкишаф планындан данышды.

Һәкимләрдән бир чохунун вә илк нөвбәдә травматолог вә ортопедләрин, үмуми хәстәхана вә поликлиника шәбәкәсиндәки чәрраһларын, чәрраһлыг кафедраларынын досент вә ассистенләринин, енинетмәләрә мәхсус кабинәләрдә вә тә'чили ярдым стансияларында чалышан һәкимләрин, педиатрларын вә и. а. вә һәмчинин орта тибб ишчиләринин травматолокия вә ортопедия үзрә ихтисаслашмалары, тәкмилләшдирилмәләри вә ихтисасларыны артырмалары үчүн 1956—60-чы илләрдә бир сыра мүһүм тәдбирләр көрмәк нәзәрдә тутулур.

Яраларын, вәтәр зәдәләнмәләринин, сүмүк сынмаларынын, яныгларын вә электрик травмаларынын комплекс мүаличәсиндә тәсдиг олунмуш ваһид методиканы, тибб элминин наилиййәтләрини мүаличә-профилактика мүәссисәләринин иш практикасына дахил этмәк, травматолокия-ортопедия шө'бәләринин нәздиндә мүаличәнин узаг нәтиҹәләрини айдынлашдырмаг экспертизасы үзрә элми шуралар тәшкил этмәк, элми-тәдгигат ишләриндә комплекслийи хейли күчләндирмәк вә һәмчинин сәнаенин мүһүм саһәләриндә травматизмин вәзиййәтини даһа дәриндән өйрәнмәк вә һәмин травматиз-

мин азалмасы угрунда ҹидди тәдбирләр көрмәк үчүн травматолокия вә ортопедия институтларыны профилләшдирмәйин чох бөйүк әһәмиййәти вардыр. Мә'рузәчи, мүаличә-профилактика мүәссисәләринин хүсуси травматоложи вә ортопедия аваданлығы илә мәркәзләшмиш шәкилдә тәчһиз эдилмәсинин тәшкили мәсәләсинә хүсуси диггәт етирмишдир.

Проф. В. С. Балакинанын (Ленинград, травматолокия вә ортопедия элми-тәдгигат институту) мә'рузәсиндә травматоложи шө'бәләрин кифайәт дәрәҹәдә олмамасы вә бу шө'бәләрдәки чарпайыларын үмумиййәтлә мөвҹуд чәрраһлыг чарпайылары фондунун 17,1%-ни тәшкил этмәси, әһалийә амбулатор травматоложи ярдымын тәшкилиндә чохлу нөгсанларын олмасы мәсәләси хүсуси олараг гейд эдилирди.

Досент К. М. Климовун, досент З. И. Шнейдеровун (Киев) мә'рузәләриндә дә бу хүсусда бәһс эдилирди.

Украйна ССР-нин бир сыра вилайәт мәркәзләриндә травматоложи шө'бәләр мүстәгил шө'бә кими тәшкил эдилмәмишдир. Ортопедия вә травматолокия үзрә һәким вә орта тибб кадрлары һазырламаг сүр'әти практик сәһиййәнин еһтияҹларындан керидә галмышдыр.

Тибб элмләри доктору Ә. М. Әлиевин (Бакы) мә'рузәсиндә Азәрбайҹан ССР-дә травматоложи вә ортопедия ярдымы вәзиййәтинин анализи верилмишди.

1955-ҹи ил январын 1-ә доғру республика үзрә травматоложи чарпайыларын мигдары чәрраһлыг чарпайыларынын үмуми мигдарына нисбәтән 20%, о ҹүмләдән Бакы вә онун районлары үзрә 30,6% тәшкил эдир.

Бакы шәһәриндә ишләйән травматоложи чарпайылардан 89,2%-и травматоложи шө'бәләрдә, 3,1%-и травматоложи палаталарда, 7,7%-и исә хәстәханаларын үмуми чәрраһлыг шө'бәләриндә топланмышдыр.

Ортопедик хәстәликләри олан хәстәләрин вә травматикләрин әсас күтләси Бакы шәһәриндә вә онун районларында, Семашко адына, Шаумян адына, Ҹапаридзе адына ири клиник хәстәханалар, Ортопедия вә бәрпа чәрраһлығы институту тәрәфиндән ихтисаслы ярдым алыр.

Республиканын районларында әсас э'тибарилә чәрраһлар, ири шәһәрләрдә вә районлараасы хәстәханаларда исә травматологлар травматоложи ярдым кестәрирләр.

Орҹоникидзе, Шаумян, Артйом, Каганович нефт районларынын травматоложи шуралары тәрәфиндән һәмин районларда травматизмин профилактикасы вә азалдылмасы саһәсиндә хейли мүсбәт ишләр көрүлмүшдүр.

Лакин бунунла белә гейд этмәк лазымдыр ки, травматоложи ярдымын тәшкилиндә мүһүм нөгсанлар вардыр: мүтәхәссис-травматологларын сайы аздыр, мүаличә-профилактика мүәссисәләринин чоху ени апаратура илә тәчһиз эдилмәли, шинләрлә кениш сурәтдә тә'мин эдилмәлидир вә и. а. Дая-һәрәкәт апаратынын нөгсанларынын вахтында ашкара чыхарылмасы үчүн педиатр-һәкимләрин, ушаг вә доғум мүәссисәләриндә ишләйән һәкимләрин травматолокия вә ортопедияя даир биликләрини артырмаг саһәсиндә институтун көрдүйү тәдбирләр тәкмилләшдирилмәлидир.

Проф. В. Д. Чаклин (Москва) ушаг вә енинетмәләрин ортопедиясыны өйрәнмәк саһәсиндәки нөгсанлардан, онурға сүтунунун ортопедик чәрраһлығынын, аяғын физиолокиясы, патолокиясынын вә ортопедик хәстәликләрин профилактикасынын мәтбуатда кифайәт гәдәр ишыгландырылмамасындан бәһс этди.

Полиомиэлит, ифлиҹ вә атетозларын ортопедик мүаличәси сәһиййә органларынын нәзәр-диггәтини ҹидди сурәтдә ҹәлб этмәлидир.

Травматизмин профилактикасына һәср эдилмиш мә'рузәләрдә кестәрилирди ки, бу проблеми өйрәнмәк үчүн травматизмин конкрет сәбәбләри, профилактик тәдбирләрин планлашдырылмасы, тәһлүкәсизлик техникасы гайдаларына даир тә'лимат верилмәси нәзәрә алынмалыдыр.

Әтрафларын ойнагичи зәдәләнмәләри мәсәләләри барәдә бир нечә мә'рузә динләнилди.

Проф. Н. П. Новаченко (Харков) ойнагичи зәдәләнмәләрин мүаличәсиндән бәһс эдәрәк кестәрди ки, биз бу ҹәһәтдән диференсиасиялы мүаличә апармалы вә зәдәләнмиш ойнағын физиоложи хүсусиййәтләрини, морфоложи дәйишикликләрини, хәстәнин яшыны нәзәрә алмалыйыг.

Тибб элмләри намизәди А. А. Казмин (Москва) базу сүмүйү чәрраһи бойнунун сыныгларындан вә бу сыныгларын мүаличәсиндән данышды.

Мүәллиф, узаглашдырыҹы, ачыҹы вә яхынлашдырыҹы олмаг үзрә 3 әсас сыныг типи айырд эдир.

Узаглашдырыҹы сыныгда базу сүмүйү чәрраһи бойнунун сынмыш парчалары базу сүмүйүнүн яхынлашдырыҹы вәзиййәтиндә, ачыҹы сыныгда 90 дәрәҹәйә гәдәр бүкүлмә вәзиййәтиндә, яхынлашдырыҹы сыныгда исә орта физиоложи вәзиййәтдә фиксасия олунмалыдыр.

Дүзкүн анатомик мүнасибәтин бәрпасы әтрафларын мүаличәсиндә ваҹиб мәсәлә олдуғу кими, онларын дашыдығы вәзифәләрин там бәрпасы үчүн дәхи лабүд шәртдир.

Баш элми ишчи А. Ю. Депутович (Москва) ойнагларын зәдәләнмәләринин диаг-

ностикасында рентгенографиянын әһәмиййәти үзәриндә дайанды вә бу үсулдан кениш сурәтдә истифадә олунмасыны мәсләһәт көрдү.

Досент К. М. Климов (Киев) «Базу сүмүйү чәррақи бойнунун сыныгларында остеосинтез» һаггында мә'рузә этди. Ә'ла нәтичә верән вә операсия эдилмиш 112 хәстәнин мүаличәсинә әсасланан бу мә'рузәдә мүәллиф көстәрди ки, белә операсиялар, эркән мүдахилә эдилдийи тәгдирдә, ашағыдакы үч әсас тәләби өдәмәлидир: 1) сүмүк парчаларыны дүзкүн гаршылашдырма; 2) гаршылашдырылмыш сүмүк парчаларыны сүмүк дөйәнәйи тәшәккүл этдийи бүтүн дөврдә мөһкәм япышдырылмасы вә 3) зәдәләнмиш әтрафын эркән фәалиййәтә башламасына йол верилмәси.

Консерватив репозисиянын чәтин вә нәтичәсиз олдугу көрүнсә вә я икинчи дәфә сүмүйүн ериндән ойнамасы имканы варса (чәп сыныгларда), бу заман сүмүйүн парчаларыны чәррақи йолла гаршылашдырмаг вә бәркитмәк лазымдыр, лакин бу һалда гүввәнин тә'сир көстәрдийи 3 истигамәтдә сүмүкләрин мөһкәм бирләшмәсинә мүвәффиг олмалы, фиксаторун сүмүйә вә рекенерасия просесинә зәрәрли тә'сир көстәрмәсинин гаршысыны алмаг имканы әввәлчәдән нәзәрдә тутулмалы, фиксатор йүнкүлчә вә сүр'әтлә тәтбиг эдилмәли, лазым кәлдикдә исә онун асанлыгла чыхарылмасы мүмкүн олмалыдыр.

Тибб элмләри намизәди Е. А. Мыльников (Свердловск) «Дирсәк ойнағынын артропластикасы» һаггында этдийи мә'рузәсиндә бу операсияны 10 яшдан юхары олан ушаглар үчүн мүмкүн һесаб эдир вә көстәрир ки, ойнаг учларынын гәнаәтлә резексия эдилмәси вә сүн'и ойнаг сәтһләринин һазырланмасы, будун энли фассиясынын сәрбәст дилиминин интерпозисия үсулу вә бунун артропластикадан сонра функсионал мүаличә илә тамамландырылмасы һазырда ән яхшы үсулдур.

Мүәллиф, 68 хәстә үзәриндә артропластиканын узаг нәтичәләрини (операсиядан сонра 1 ил илә 18 ил арасында) өйрәнмишдир, бу хәстәләрдән 50-дә (73,5%) яхшы, 8-дә (11,8%) орта, 10-да (14,7%) исә пис нәтичә әлдә эдилмишдир.

Н. Ю. Каем (Москва) ачыг сыныгларын мүаличәсиндә яранын һәм юмшаг тохумасынын вә һәм дә сүмүк тохумасынын диггәтлә илкин ишләнмәсини вә ерли сурәтдә пенисиллин вурулмасыны мәсләһәт көрүр.

Баш элми ишчи С. И. Кутновски (Новосибирск) топугларын көһнәлмиш сыныгларыны дүзәлтмәк вә инчик-гамыш арасы синдесмозу бәрпа этмәк мәсәләсиндән данышды.

Топуг сыныгларыны (чох вахт ашыг сүмүйүнүн бурхулмасы илә бир ердә баш верән тәзә топуг сыныгларыны) дүзәлтмәк үчүн, мүәллиф өзү ичад этдийи винтли апараты (репонатор) тәтбиг этмиш вә һәмчинин сыныг заманы ериндән ойнамыш топугларын репозисиясы үчүн енә дә өзү тәрәфиндән ичад эдилмиш пронатометри нүмайиш этдирди.

Тибб элмләри доктору М. Д. Михелман (Москва) «Ойнагичи зәдәләнмәләр нәтичәләри заманы артродезләр» мөвзуунда (ашыг ойнағынын дүзкүн битишмәмиш ойнагичи сыныглары, хүсусән ашыг сүмүйүнүн бурхулмасы илә бирликдә баш верән сыныглар, көһнәлмиш чыхыглар вә ойнаг травмаларынын нәтичәләри, формасыны итирмиш артрозлар һаггында) мә'рузә этди.

Травмадан сонра илк вахтларда (3—4 ая гәдәр) хүсуси апаратларын (С. И. Кутновскинин, Ю. М. Свердловун апаратларынын) көмәйилә вә я чәррақи йолла сүмүйү еринә салмаг үсулундан истифадә эдәрәк, сүмүкләр арасындакы анатомик мүнасибәт бәрпа олунур. Даһа сонракы вахтлара галса (ойнағын әтрафындакы тохумаларда кениш саһә тутан бәрк чапыглар әмәлә кәлдикдә, сүмүк парчалары дүзкүн битишмәдикдә) чәррақи мүаличә тәләб олунур.

Габа травма илә әлагәдар олараг баш верән формасызлашдыран артрозда буд-чанаг ойнағынын чәррақи йолла бирләшмәси һәмчинин хәстәләри агрыдан хилас этмәк үчүн радикал бир васитәдир.

Проф. Н. А. Фйодоровун, С. В. Скурковичин (Яныг хәстәлийинин патокенези вә мүаличәсинә даир тәчрүби тәдгигат), проф. Д. М. Гроздовун, Л. Н. Пушкарын, В. Н. Копиевскаянын (Яныг хәстәлийинин комплекс терапиясы), Г. Д. Вилявинин, О. В. Шумовинин (Яныг хәстәлийинин патокенези вә мүаличәсинә даир), проф. Л. М. Эстринин (Яныглары ачыг вә ганлы мүаличә этмәнин мүгайисәли гиймәтләндирилмәси) вә башгаларынын мә'рузәләри яныглара һәср эдилмишди.

Н. А. Фйодоров вә С. В. Скурковичин апардыгы чохлу тәчрүбәләр көстәрмишдир ки, яныгдан сағалмыш итләрдән алынан серум вә ган, һейванларда баш верән өлүмчүл яныгларда шүбһәсиз көзәл мүаличәви нәтичә верир.

Яныгы олан һейванларын ганы илә әлдә эдилән фәал изоиммунизасия вә һәмчинин һетероиммунизасия йолу илә мүаличә әһәмиййәти чох олан серум алмаг олар.

Чәнә-үз чәррақлыгы мәсәләләринә бир серия мә'рузә һәср эдилмишди.

Проф. И. М. Михелсон (Москва) ахырынчы 18 илдә Мәркәзи травматолокия вә ортопедия институтундан кечән чәнә сыныгларынын характеристикасыны верди.

Башлыча олараг, 10—14 күн чәнәарасы фиксасия йолу илә мүаличә эдилмиш вә сонралар хәстәләр, сүрүшкән шарнирә малик шинләрин көмәйилә ичра эдилән функсионал үсулла көчүрүлмүшдүр.

Вахтында антибиотикләр ишләдилдикдә, 6% һалда остеомиелит шәклиндә ағырлашма баш вермишди.

Проф. И. В. Мухин (Ленинград) чәнә-үз чәррақлыгында консерв эдилмиш мейит сүмүйүнүн тәтбиг эдилмәси мәсәләләрини ишыгландырды.

Аллопластик мөһтәвият вә металлик шейләр гоймаг ятаг ярасы вә фистула кими ағырлашмалар төрәдир. Консерв эдилмиш гығырдаг да сүмүклә мөһкәм битишә билмир.

Мә'рузәчи, алчаг температурда консервасия этдикдән сонра мейит сүмүйүнү ишләтмәкдән данышды, чүнки алчаг температура көчүрмәк тохуманы организмдән кәнарда узун мүддәт асептик шәраитдә сахламаг имканы верир. Бу чүр консервләшмиш сүмүк организмдә сорулмур.

Досент И. И. Бутикова (Свердловск) «Ашағы чәнәнин илкин сүмүк пластикасы» мөвзуунда мә'рузә этди. Мүәллифин бу мә'рузәси шиш вә башга сәбәбләрә көрә ашағы чәнә резексиясындан сонра 36 хәстәдә яхын вахтларда яхшы анатомик вә функсионал нәтичә верән илкин сүмүк пластикасы тәчрүбәсинә әсасланмышдыр.

Тибб элмләри намизәди В. А. Дунаевски (Ленинград) мә'рузәсиндә ашағы чәнә наһийәсиндә сүмүк көчүрмәк әтрафында апардыгы 30 мүшаһидәсиндән данышды; лакин бурада бир шәрт варса, о да операсия ярасынын мүвәггәти олараг (гәбул эдилән ятаг) стерил олмаян ағыз бошлугу илә әлагәдар олмасыдыр. Бу чәррақи мүдахилә үсулу ялныз тәбабәт практикасында антибиотикләр тәтбиг эдилмәйә башландыгдан сонра мүмкүн олду. Узаг нәтичәләр 3—5 ил әрзиндә изләнилмишдир.

Проф. К. Р. Гурбанов (Бакы) «Үзүн юмшаг вә сүмүк тохумаларындакы дефектләрин арадан галдырылмасы» мөвзуунда мә'рузә этди. Мә'рузәчийә көрә, үздәки дефектләри арадан галдырмаг үчүн бирэтаплы операсиядан истифадә этмәк лазымдыр, чүнки бу заман чарпайыкүнүн сайы азалыр, тәтбиг эдилән дилимләр тәркибләри вә рәнки э'тибарилә органы әһатә эдән тохумалардан аз фәргләнир вә бә'зи һалларда бир нечә айдан сонра өз функсиясыны кәсб эдирләр (юхары вә ашағы додагларын бәрпа олунмасы). Ашағы чәнәнин дефектләри икийә бөлүнмүш габырға илә бәрпа эдилир вә бурада Бакы Ортопедия вә бәрпа чәррақлыгы институтунун чәнә-үз клиникасы тәрәфиндән тәклиф эдилән шин-апарат тәтбиг олунур.

Т. В. Фокина (Минск) «Тәчрүбә заманы ашағы чәнә сыныгларынын сағалмасыны сүр'әтләндирән бә'зи үсуллар һаггында» мә'рузә этди. Пенисиллин вә кичик дозада рентген шүалары тәтбиг эдән мүәллиф, илтиһаб просесләринин азалдығыны вә сыныгын консолидасиясынын сүр'әтләндийини мүшаһидә этмишдир. Тәчрүбәләр ада довшанлары үзәриндә апарылмышдыр.

Проф. И. Г. Лукомски мә'рузәсиндә дишләрин кариесинин артмасына мане олмаг вә профилактикасыны тә'мин этмәк мәгсәдилә, флуоризасиянын гызгын сурәтдә мәсләһәт көрүр вә ичмәли суда фторун олмасына хүсуси фикир верир.

Бөйүк Вәтән мүһарибәси әлилләринин бәрпаэдичи мүаличәси мәсәләләринә һәср эдилән мә'рузәләрин мүзакирәси көстәрди ки, 2-чи груп мүһарибә әлилләриндән учотда галанлара хүсуси диггәт етирилмәлидир, чүнки бунлара хәстәликләринин хейли мүрәккәб вә ағыр олмасы нәтичәсиндә бәрпаэдичи мүаличә чәһәтдән хүсуси диггәт верилмәли вә бөйүк сә'й көстәрилмәлидир.

Травматолокия, ортопедия вә бәрпа чәррақлыгы институтларынын элми шураларынын ортопедләр вә травматологларын Үмумиттифаг элми-тибби чәмиййәтилә бирликдә кечирилән кениш пленуму, Коммунист партиясы вә Совет һөкумәтинин даими гайғыкешлийи вә ярдымы сайәсиндә, ССРИ-дә травматолокия вә ортопедик ярдымын инкишафында чохлу мүвәффәгиййәтләрин олдугуну гейд этмәклә бәрабәр, гаршыя чидди мәсәләләр вә VI бешилликдә травматолокия вә педиатриянын кәләчәк инкишафы вәзифәләрини гойду.